

PRIVATLIV - RELATIONER

Enestuer er vigtige for relationen mellem patient og pårørende. Enestuer forebygger at patienten bliver stresset og bange

Patienter, pårørende og personale i de palliative enheder har forskellige sociale og private behov, både som enkeltpersoner og grupper¹. Behov, der skal tages i betragtning, når arkitekturen udformes. Fælles for alle brugerne er, at de skal forholde sig til de store spørgsmål i livet. Patienterne kan have brug for at være så tæt på deres pårørende som muligt eller for at trække sig tilbage og få en oplevelse på afstand.

Private rum

Ønsket om at kunne være sig selv og ikke skulle forholde sig til andre, gør at svækkede patienter foretrækker at ligge på enestuer*. Ulempen ved enestuer er dog, at patienterne kan risikere at føle sig for alene*. Nogle undersøgelser viser, at patienter kan sætte pris på de relationer, de kan have til medpatienter på en flersengsstue*. Interviews med døende patienter på en flersengsstue fremhæver, at medpatienter oplever det, at se en patient dø, på mange forskellige måder*. Når døende patienter selv skal tage stilling til, om de foretrækker at ligge på en flersengsstue eller en enestue når de dør, så er de dog ikke i tvivl. De vil ikke dø på en flersengsstue. De ønsker ikke, at medpatienter og deres pårørende er tilskuere til deres død.

De pårørende foretrækker også enestuer*. Undersøgelser specifikt med palliative patienter fremhæver, at pårørende efterspørger fortrolighed, ro til omsorg og privatliv, når de er sammen med patienten. Elementer, som ikke kan imødekommes tilstrækkeligt i en åben planløsning. Enestuer styrker patienters og pårørendes oplevelse af privatliv og fortrolighed*, fordi enestuer er bedre til private samtaler end flersengstuer*. De pårørende oplever at kunne være mere til gavn på en familiestue fremfor på en flersengsstue*. Undersøgelser viser at privathed har en positiv indvirkning på de pårørendes deltagelse i omsorg og pleje*.

Relationen mellem patienter og pårørende ser ud til at have en positiv effekt på patienters chancer for at overleve og for heling i tilfælde af alvorlig sygdom i undersøgelser foretaget på en intensivafdeling*. Derfor antages det at relationen også har en lignende lindrende effekt på de palliative patienter. Sengestuen skal således give plads til både patienter og pårørende. En evaluering fra et hospice viser, at patienter opholdt sig på patientstuen over 90 % af døgnets timer*. Disse betragtninger kan samlet set pege på, at en stor sengestue er en fordel. De palliative patienter kan dog have svært ved at overskue alt for store rum*. Derfor må sengestuen ikke blive for stor. For at opretholde privatheden er private toiletter også noget, der fremhæves som vigtigt for patienterne*.

Patientens behov for at være alene og de pårørendes behov for at trække sig tilbage kan imødekommes i et pårønderum*. De kan således være tæt på hinanden, men stadig have mulighed for at trække sig tilbage. Undersøgelser viser at pårørende besøger patienterne hyppigere og at besøgene er længere, når rammerne imødekommer besøget*. Samtidig deltager de mere i plejen af og omsorgen for patienten, når rammerne giver plads til, at de kan opholde sig både på sengestuen, generelt i afdelingen og i behandlingsfaciliteterne*.

Når de pårørende har mulighed for at tale uforstyrret med plejepersonalet, uden at patienten er til stede, har det en positiv indflydelse på deres deltagelse i plejen af og omsorgen for patienten*. Både personalet og de pårørende fremhæver vigtigheden af, at samtaler mellem personale og pårørende kan foregå private og rolige steder.

Som beskrevet under temaet LYS – LYD – LUFT – TEMPERATUR har lyd kvalitet og lydafsørmning også betydning for patienters og pårørendes oplevelse af privatliv*. Når afsørmningen ikke er til stede, kan det fremkalde følelser af angst, stress, bekymring og manglende privathed hos patienter og pårørende. Noget der kan betyde, at patienten holder vigtige forhold tilbage for personalet*.

Lyssætningen kan bruges som et element til at skabe et intimt rum og på den måde skabe semiprivate rum i større rum*.

MULIGHEDER

- Enestuer bør prioriteres, da de kan danne ramme om private samtaler, samvær og i sidste ende en privat afsked.
- Sengestuerne skal kunne være rammen om sociale relationer, mellem patient og pårørende.
- Pårønderum indarbejdes, så der er mulighed for at trække sig tilbage.
- Afskærmede nicher eller aflukkede rum kan være ramme om nære og følsomme relationer og samtaler.
- Personalerum eller kontorer kan også danne rammen om følsomme samtaler og udformes som private rum.
- De private rum udformes med opmærksomhed på lydgener og lyssætning.

MULIGHEDER

- Opholdsrummene bør udformes, så de både imødekommer privatliv og sociale relationer, eksempelvis ved at indrette mindre nicher i rummene eller ved at lave flere separate opholdsrum.
- Fælles rum eller multirum proportioneres, så de kan rumme store arrangementer af privat eller fælles karakter.
- Nicher, overgangszoner eller mindre opholdsrum indrettes for at give mulighed for det spontane møde. Eventuelt som en måde at opbryde lange gangforløb.

Sociale rum

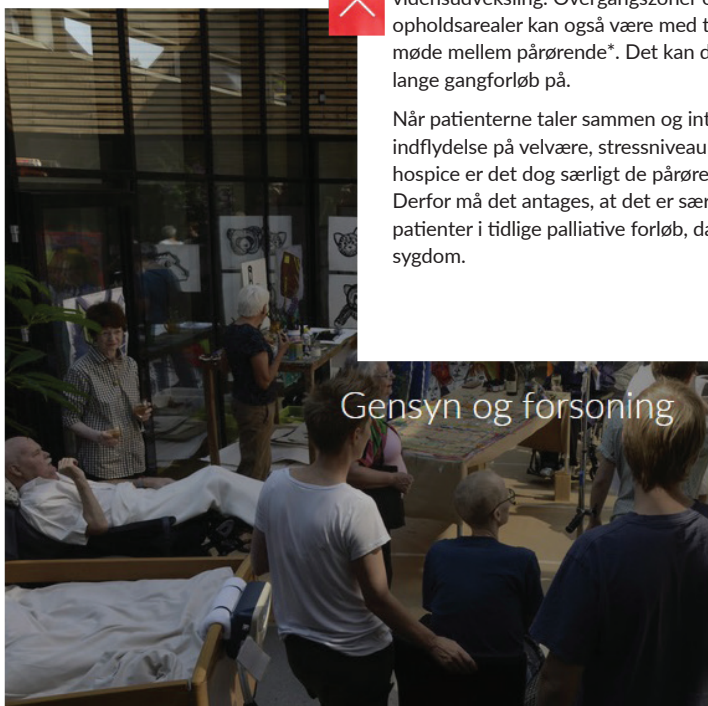
Rammerne skal understøtte social interaktion på kryds og tværs mellem patienter, pårørende og personale. Værdien af de sociale rum fremhæves i en række undersøgelser*.

En undersøgelse fremhæver at etableringen af et køkken på en sengeafdeling forstærkede interaktionen mellem pårørende, patienter og personale og gav dem deres oplevede velvære og glæde*. Værdien af det spontane møde, der kan opstå i et fælles køkken, er vigtig for de pårørende til meget syge*. De pårørende er i samme situation og kan have stor glæde af at dele erfaringer og støtte hinanden undervejs. Når rammerne giver mulighed for både privatliv og socialt liv, gavner det også de pårørendes deltagelse i plejen og omsorgen for patienterne*.

Det er dog ikke kun vigtigt at fællesrum og pauserum er til stede. Placeringen af rummene er også vigtig, hvis de skal bruges*. Der tegner sig et billede af, at rummene både skal give mulighed for socialt samvær og understøtte privathed i den måde, de placeres i forhold til flowmønstre og personalerum som f.eks. vagtstuen. En undersøgelse viser at brugen af fællesrum øges, når de er trukket væk fra områder med meget aktivitet.

Det har en gavnlig effekt på patienternes heling*, at de har mulighed for at tale fortroligt med hinanden. Opholdsrum til samvær og aktiviteter for patienter, der ikke er alt for svækkede af deres sygdom, har vist sig at have en positiv betydning for patienternes sociale interaktion og vidensudveksling. Overgangszoner og forskellige sammenhængende opholdsarealer kan også være med til at skabe rum for det uformelle møde mellem pårørende*. Det kan desuden være en måde at nedbryde lange gangforløb på.

Når patienterne taler sammen og interagerer, kan det også have positiv indflydelse på velvære, stressniveau og bekymringer*. I evaluering af et hospice er det dog særligt de pårørende, der benytter fællesarealerne*. Derfor må det antages, at det er særlig relevant at lave fællesrum for patienter i tidlige palliative forløb, da de ikke er så svækkede af deres sygdom.

Gensyn og forsoning

Indretning

Møblering af rum kan være et element, der fremmer relationerne og styrker samværet mellem brugerne*. Det lykkes bedst, når møblerne og deres placering tilgodeser en kombination af private og sociale rum indrettet med fokus på samvær.

I stedet for at stille stolene i opholdsrummene langs væggene, kan de f.eks. placeres om mindre borde, så de sikrer øjenkontakt*. Når opholdsarealerne afspejler hverdagen uden for hospitalsmiljøet, så forstærkes kvaliteten af de pårørendes og patienternes samvær og relationer*.

Udtrykket i indretningen af rum til socialt samvær (f.eks. køkkener, spise-, vente- og opholdsrum) har også betydning for graden af socialt samvær*, hvilket er uddybet yderligere under designprincippet STEMNING.

MULIGHEDER

- Fællesrum indrettes, så de igennem udformning og placering af møbler inviterer til at dyrke og skabe relationer.
- Udtrykket i indretningen bør afspejle hverdagslivet uden for institutionen, og der skal indrettes genkendelige rum med genkendelige elementer.

Øjenkontakt og sociale samlingspunkter

MULIGHEDER

- Planstrukturen skal tage højde for både private og sociale rum.
- En struktur med overgange og små opholdsområder kan skabe diversitet i opholdsrummene.
- En cirkulær planstruktur kan være en fordel for alle brugere.

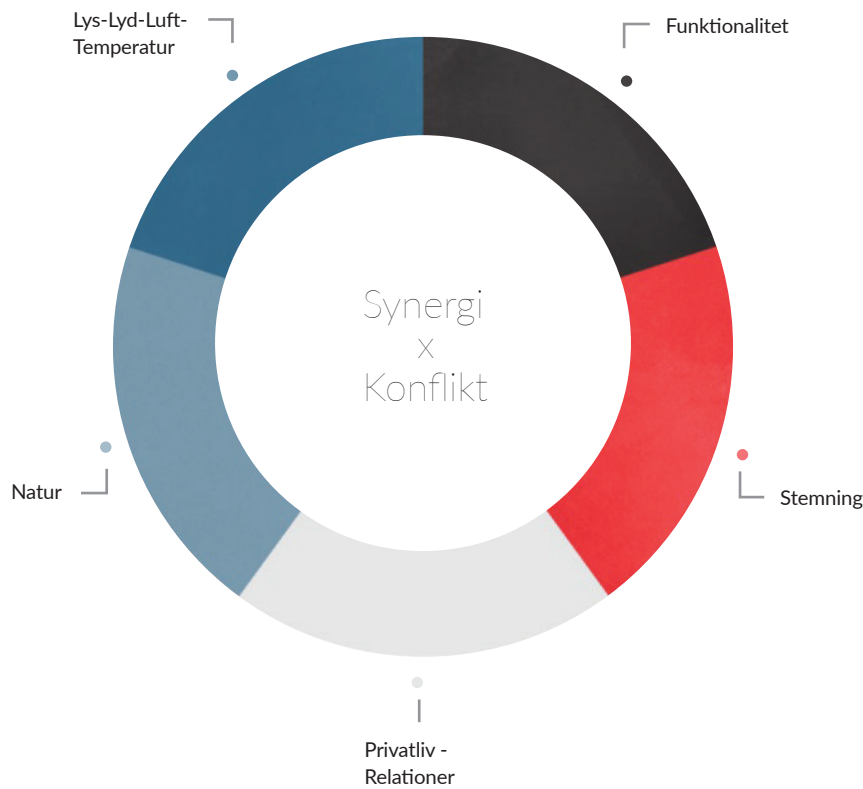
Struktur

Planstrukturen i en palliativ enhed kan være afgørende både for de private og de sociale rum. Det er vigtigt at tage højde for placeringen af opholdsrummene. Hensynet til diversiteten i opholdsrummene kan tilgodeses ved at udforme en planstruktur med overgangszoner eller små lommer, så et privatrum ikke er placeret ud til et meget offentligt rum.

Studier viser, at man bør undgå en åben struktur og en undersøgelse peger på at der er fordele ved en cirkulær planstruktur i kontrast til en lineær eller rektangulær struktur*. Både patienter, pårørende og personale fremhæver i en undersøgelse at de oplevede en større følelse af sikkerhed, tryghed, overblik, selskab og adspredelse på grund af det gode visuelle overblik, der skabes i kraft af en cirkulær planstruktur*. Nærhed og visuel kontakt til personalet er et element, der bør vægtes høj i designet af planstrukturen, da det øger patienternes oplevelse af sikkerhed og tryghed*.

Spontane møder og tryghed

Lys-Lyd-Luft-Temperatur
x
Privatliv - Relationer

- Enestuer kan være med til at skabe et godt lydmiljø med begrænsede støjgener. Det giver også en større grad af privatliv for patienter og pårørende.
- Lyssætning kan understrege private rum i ellers store sociale rum.
- Afskærmning af lyd kan værne om private samtaler og situationer.
- Lyde fra andre mennesker i bygningen kan skabe tryghed og understøtte sociale relationer.
- Gode akustikforhold understøtter god kommunikation mellem mennesker.

- Vinduer skal placeres af hensyn til private faciliteter, og det kan påvirke muligheden for at udnytte dagslyset. Det gælder eksempelvis på toiletter, samtalerum, sengestuer og andre rum, hvor der er behov for diskretion.
- For at imødekomme behov for privatliv kan indarbejdes individuelt justerbar afskærmning eksempelvis gardiner. Afskærmningen kan dog også sænke muligheden for at udnytte dagslyset.

Funktionalitet
x
Privatliv - Relationer

Enestuer sikrer at patienten og personalets kommunikation fungerer godt. Samtidig opnår patienten en større grad af privatliv på en enestue.

- Når planstrukturen er funktionel, kan den sikre gode kommunikationsforhold mellem de forskellige brugere, hvilket både har positiv indflydelse på deres relationer og letter orientering, fordi de besøgende kan komme i kontakt med personalet.
- Møblernes placering kan både understøtte de sociale relationer og fungere som "landmarks", der understøtter orienteringen.
- Det øger de svækkede patienters mulighed for at bruge ude- og fællesarealerne, når de er udarbejdet med fokus på tilgængelighed.
- Det er en fordel for patienters og personalets relationer og for behandlingsgangene at patienterne let kan kontakte personalet.
- Funktionel organisering og dobbeltudnyttelse af opholdsrum kan øge mulighed for både socialt samvær og privatliv. Eksempelvis kan et stort mødelokale indrettes med fleksibelt møblement og evt. med mulighed for opdeling til mindre rum. På den måde kan det tilpasses arrangementer af forskellig sociale og private karakter som fødselsdage, undervisning, udsyngning, møder og kurser.
- Funktionelle arbejdsgange og arbejdsforhold påvirker personalets humør positivt, og det bemærkes også at patienterne.
- Det styrker videndeling og giver mulighed for sociale relationer mellem personalet, når arbejdspladser placeres sammen.

Stemning
x
Privatliv - Relationer

- Forskellige opholdsrum giver brugerne større valgfrihed og giver dem mulighed for at udfolde sociale relationer og dyrke privatlivet. Stemningsskabende elementer og indretning kan understøtte relationer.
- Opholdsrummet bør således have en behagelig og imødekomende stemning. Det er f.eks. afgørende, at stolene placeres så man har øjenkontakt eksempelvis om et bord, når et socialt rum indrettes. Mulighed for at skabe en værdig ramme om udsyningen er afhængig af stemningen i sengestuerne og i omgivelserne omkring udsyningen.

Natur
x
Privatliv - Relationer

- Uderum kan udformes, så de bliver et supplement til de indre opholdsrum og understøtter privatliv og sociale relationer.
- Naturelementer som indre atriumgårde, store pottedplanter og grønne arealer kan være elementer, der gør opholdsrummene mere attraktive og understøtter brugen af dem.

- Der kan opstå en konflikt mellem, om et byggeri skal tilpasses et element i omgivelserne som eksempelvis en udsigt, eller om planstrukturen skal optimeres i forhold til eksempelvis korte arbejdsgange.